VALTAKUNNANSYYTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

06.02.2018 Dnro 9/61/18

Lakivaliokunta
LaVateduskunta.fi

Asia: O72/2017 vp Syyteneuvottelulainsäädännön toteutuminen Suomessa vuosina 2015 - 2016

Valtakunnansyyttäjänvirasto toteaa, että oikeusministeriön tilaamasta selvitysmuistiosta 30.11.2017 ”Syyteneuvottelulainsäädännön toteutuminen Suomessa vuosina 2015 – 2016” ilmenevät huomiot ovat samoja, joita menettelyn käytännön seurannassa on virastossa havaittu. Tämän vuoksi järjestelmää koskevan lainsäädännön soveltamiskäytännön laajempi seuranta ja ohjaus on tarkoitus aloittaa loppukeväästä 2018 samalla kun uudistettu erikoissyyttäjäjärjestelmä vakiinnutetaan.

Uuden lainsäädännön soveltaminen on selvitysmuistiossa kerrotuin tavoin ollut poliisin ennakko-odotuksiin verrattuna vähäistä, alueellisesti osin epätasaista ja keskittynyt pääosin talousrikosasioiden syytteharkintavaiheeseen. Talousrikosasioissakaan menettelyyn ohjautuneet jutut eivät pääosin ole edustaneet kaikkein laajimpia ja vaativimpia tapauksia. Sopimisen kohteena olevan seuraamustyypin valinnassa saattaa lisäksi olla alueellisia eroja. Osa hovioikeuksista on myös katsonut menettelyn soveltuvan aloitettavaksi vasta hovioikeusvaiheessa.

Syyteneuvottelumenettelyn rinnalla sovelletaan myös alueellisesti aikaisemmin käyttöön otettua ns. Tampereen mallia.

Syyteneuvottelumenettelyä koskevassa valmistelussa korostettiin sen tarkoituksena olevan nimenomaan kustannussäästöjen saaminen laajoissa ja vaativissa talousrikosasioissa. Vaikka valtakunnansyyttäjän ohje syyteneuvottelusta on rikoslajineutraali, lainvalmistelutyöt ohjaavat soveltamista edelleen talousrikosasioihin. Niissä käytännössä saatava kustannussäästökin on suurinta. Tämä selittänee menettelyn talousrikospainotteisuuden.

Syyteneuvotteluja on kuitenkin käyty myös muiden rikoslajien osalta, vaikkakin rajoitetusti. Kustannussäästöjä voidaan todeta niissä saadun esimerkiksi laajassa omaisuusrikossarjassa, jossa toinen tekijöistä tunnusti myös tekoja, joiden tekijästä poliisilla ei ollut tietoa. Kustannus-

Osoite Lintulahdenkuja 4
00530 Helsinki
Puhelin 029 562 0800
Telekopio 029 562 0888
Sähköpostiosoite vksv@oikeus.fi

ten kokonaissäästöstä ei kuitenkaan tehty kokonaisarviota.

Valtakunnansyyttäjänvirasto ei soveltamiskäytännön vähäisyyden takia näe tarvetta laajentaa menettelyn soveltamisalaa. Syyteneuvottelu ei vielä ole siirtynyt syyttäjien ja muiden rikosprosessin asianosaisten tavanomaiseksi menettelytavaksi. Uusien työmenetelmien vakiintuminen kestää aina jonkin aikaa.

Syyteneuvottelun soveltamisen epätasainen maantieteellinen kohdentuminen selittynee ainakin sillä, että menettelyyn sopivat asiat eivät jakaannu alueellisesti tasaisesti. Pääkaupunkiseudulla ja suurissa kaupungeissa taloudellinen toimeliaisuus on vilkkainta. Tampereella syyteneuvottelun rinnalla sovelletaan lisäksi jo aikaisemmin kehittynyttä menettelyä, jossa esitutkinnan jälkeen ennen pääkäsittelyä syyttäjä neuvottelee epäillyn kanssa mahdollisesta tunnustuksesta ja sen vaikutuksesta syyttäjän rangaistusvaatimukseen. Menettely on epävirallinen ja siten käytännön toteutukseltaan kevyempi kuin syyteneuvottelu.

Uuden lainsäädännön soveltaminen aiheuttaa usein epäyhtenäisyyttä, joka edellyttää jatkuvaa seurantaa ja tarvittaessa toimenpiteitä. Havaittuihin yksilöllisiin eroihin syyteneuvottelun toteuttamisessa Valtakunnansyyttäjänvirasto pyrkii puuttumaan uudistetun erikoissyyttäjäjärjestelmän ohjauksella.

Syyteneuvottelulainsäädäntöä valmisteltaessa poliisilla oli ennakkonäkemys järjestelmän toimivuudesta esitutkintavaiheessa. Syyttäjälaitos ei poliisin toiveikkuutta tuolloin jakanut, eikä syyteneuvottelun ajoittuminen käytännössä vasta syyteharkintavaiheeseen ole ollut yllätys. Asianosaiset ovat harvoin vaativissa ja laajoissa talousrikosasioissa valmiita sopimaan syytteen sisällöstä ja rangaistusseuraamuksesta ennen kuin ainakin pääosa rikoksen tunnusmerkistön täyttymiselle tärkeistä tosiseikoista on selvitetty. Asianomistajan ei voi useinkaan edellyttää suostuvan menettelyyn, ennen kuin ko. seikat ovat tiedossa. Asianomistajan suostumuksen edellyttäminen saattaa muutoinkin olla järjestelmän soveltamisen suurimpia käytännön esteitä.

Muissa kuin laajoissa talousrikosasioissa tunnustamismenettelyn käyttö esitutkintavaiheessa on tutkinnanjohtajan aloitteellisuuden varassa.

Muistiosta ilmenevin tavoin järjestelmän soveltaminen lähinnä syyteharkintavaiheessa oleviin juttuihin selittyy myös sillä, että varsinkin talousrikoksissa esitutkinta kestää niin kauan, että ensimmäisinä soveltamisvuosina neuvotteluja on käyty jutuissa, joissa epäilty rikos on jo selvitetty. Tämän voidaan ennakoida tulevaisuudessa muuttuvan, jos myös epäilty, hänen avustajansa ja asianomistaja ovat siihen valmiita.

Osoite Lintulahdenkuja 4
00530 Helsinki

Puhelin 029 562 0800

Telekopio 029 562 0888

Sähköpostiosoite vksv@oikeus.fi

VALTAKUNNANSYYTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

06.02.2018 Dnro 9/61/18

Syyteneuvottelujärjestelmän kannalta soveltamiskäytäntöön aiheuttaa tulkinnanvaraisuutta se, että eräät hovioikeudet ovat tulkinneet syyteneuvottelun olevan mahdollinen myös käräjäoikeuden tuomion jälkeen ennen hovioikeuden pääkäsittelyä. Epävarmuutta voi aiheuttaa se, että lainsäädännössä ei ole varauduttu tähän vaihtoehtoon.

Selvitysmuistion pohjalta ja syyttäjälaitoksessa tehtyjen havaintojen perusteella Valtakunnansyyttäjänvirastossa on jo päätetty talousrikossyyttäjätoiminnan ohjauksessa aloittaa kehittämistyö. Sen tavoitteena on laatia käytännön esimerkkeihin perustuva ohjeistus syyteneuvottelumenettelyä koskevan lainsäädännön käytännön soveltamisesta. Talousrikossyyttäjien tehtäviin kuuluu syyttäjien kouluttaminen. Osaksi tätä kytketään osaamisen kehittäminen myös syyteneuvottelun oikeudellisessa harkinnassa ja menettelyssä. Valtakunnansyyttäjänvirasto seuraa ohjeiden noudattamista.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä Raija Toiviainen

Valtionsyyttäjä Ritva Sahavirta

Osoite Lintulahdenkuja 4
00530 Helsinki

Puhelin 029 562 0800

Telekopio 029 562 0888

Sähköpostiosoite vksv@oikeus.fi